

บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์*

THE ROLE OF MONKS AND THE PUBLIC WELFARE WORK

พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์

Phrakru Athon Kitjapirak

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

ทิพย์ภวิชน์ ไสชาติ

Thippawit Saichat

พระครูธรรมธศิรีวัฒน์ (สิริวัฒน์)

Phrakru Thammathornsirawat (Siriwattano)

พระครูโกศลวิหารคุณ

Phrakru Kosolwiharakhun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubon Ratchathani Campus, Thailand

สังเวียน สามีวง

Sangweiyin Saphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College, Thailand

E-mail: s.dhammakosa_@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานสาธารณสงเคราะห์ของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ วัดเขาตะเงาะอุดมสมพร บ้านหัวหนอง อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ถือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือพุทธบริษัทให้มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ในการเลี้ยงชีพ รวมไปถึงการได้รับการ สงเคราะห์ในเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย ที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ คือการ สร้างเขื่อนดินขนาดใหญ่เพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน และแก้ปัญหาน้ำท่วมในฤดู แล้ง ทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการสร้างเขื่อนอย่างสูงสุด นอกจากการสร้างเขื่อน ดังกล่าวแล้ว ท่านยังมีพันธกิจที่สำคัญ 4 ประการ เพื่อสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่พันธกิจ สำหรับเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีการศึกษาที่ดีเป็นกำลังของประเทศชาติ พันธกิจสำหรับครู ส่งเสริมคุณภาพชีวิตครูตามหลักพุทธธรรม และส่งเสริมวิชาการให้ครูได้เพิ่มศักยภาพด้าน ภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งจะเป็นตัวอย่างที่ดีต่อศิษย์ พันธกิจสำหรับวัด ด้วยการส่งเสริมการศึกษา ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมไปถึงส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณรด้วย และพันธ

* Received 1 December 2019; Revised 28 December 2019; Accepted 30 December 2019

กิจสุดท้ายได้แก่พันธกิจสำหรับประชาชนทั่วไป โดยให้ชาวบ้านมีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ให้หลงมกมายกับสิ่งที่มอมเมาตนเอง การเริ่มต้นจากการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นผู้ห่างไกลอบายมุข ให้มีสติปัญญา เข้าใจความเป็นจริงตามกฎของธรรมชาติ และส่งเสริมงานบุญหรืองานประเพณีทุกอย่างอย่างประหยัด เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ลดละเลิกอบายมุข จึงกลายเป็นงานบุญปลอดอบายมุขทุกชนิด ทำให้ชาวบ้านไม่เป็นหนี้จากประเพณีการทำบุญ ดังนั้น งานสาธารณะสงเคราะห์ของพระครูสุวิมลภาวนาคณ วัดเขาตะเงาะอุดมสมพร บ้านหัวหนอง อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีทั้งรูปแบบเชิงสังคมสงเคราะห์ทางกายภาพ อารมณ์ สังคม สุขภาพ สติปัญญาและทักษะชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่เด็กเล็ก นักเรียน ครู พระภิกษุ สามเณร รวมทั้งชาวบ้านทุกคน

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, สาธารณสงเคราะห์, พุทธศาสนิกชน.

Abstract

The public welfare works of Phrakru Suwimonbhavanakun, the provost of Wat Khao Ta-ngoh Udomsomporn, Banhuanong, Nongbuarawe District, Chaiyaphum Province It is regarded as a crucial perspective in helping Buddhists to have a secure vocation and gain income for livelihood including other welfare activities. Another important role of Phrakru Suwimonbhavanakun was to build a large dam for preventing floods in rainy season and solving problems of water shortage in dry season. This has ultimately benefited the villagers. Other than building the dam, the venerable also had 4 missions for public welfare including: mission on children was to promote them to have good education and become a power of the nation; mission on teachers was to promote teachers' quality of life following Buddha Dhamma principles and to enhance English technical potentials among teachers to be good examples of their students; mission on temples was to promote education in both worldly and Dhamma aspects including enhancing Dhamma practice of monks and novices; and the last one, mission on the people was to inculcate villagers to have a right view and protect themselves from self-indulgence starting from observing the Five Precepts to be out of allurements that leads to ruin but to realize and understand the truth according to the natural law and to promote villagers to be economical in all festivals for the best benefit of villagers. Minimizing and abolishing the allurements that leads to ruin, thus, helps villagers be out of debt caused by festivals. The

public welfare works of Phrakru Suwimonbhavanakun, the provost of Wat Khao Ta-ngoh Udomsomporn, Banhuanong, Nongbuarawe District, Chaiyaphum Province, therefore, includes physical social welfare and emotional, social, health, intellectual and life skills. This results the benefits and happiness among children, students, teachers, monks, novices and all villagers.

Keywords: Role of Monks, Public Welfare, Buddhists

บทนำ

วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมน้ำใจของบรรดาพุทธศาสนิกชน ทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคงให้แก่สังคม ช่วยลดปัญหาสังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายพระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบาก หรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543) วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อการเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่รวมกันอย่างสันติสุขส่งผลต่อประเทศได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติตนให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจ และการแสดงธรรม เพราะอาศัยความเอ็นดูต่อสรรพสัตว์ มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟังแสดงธรรมเพราะไม่เห็นแก่อาภิสลินจ้าง และไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกจากการแสดงธรรมแล้ว ก็ยังมีงานรูปแบบอื่น ๆ อีกที่ยังความเลื่อมใสให้เกิด เช่น การก่อสร้างหรือที่เรียกว่าการสาธารณูปการในปัจจุบัน และงานด้านสาธารณูปการคือการดูแลการก่อสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยและ การใช้คนวัดให้ทำงาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

คนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกทีเป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ในสังคมไทยในชนบท โดยพื้นฐานเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรมีรายได้ต่ำ อาศัยผลิตผลทางการเกษตรเพื่อการดำรงชีวิต และยังคงอาศัยปัจจัยของธรรมชาติ เป็นปัจจัยหลักคือฟ้าฝนจากธรรมชาติ ซึ่งเกิดไม่มั่นคงในชีวิต ความยากจนเรื้อรัง ของประชาชนชาวชนบท (ประเวศ วะสี, 2545) เมื่อเป็นที่ประจักษ์ว่าวัดเขาตะเงาะอุดมสมบูรณ์ บ้านหัวหนอง อำเภอนหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีพระครูสุวิมลภาวนาคูณ (หลวงพ่ोजื่อ พนมุตโต) เป็นเจ้าอาวาส ได้ประสบผลสำเร็จในการนำพระพุทธศาสนามาช่วยบริการสังคมได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ที่เกิดจากการเห็นความยากจน และปัญหาความเป็นอยู่ของชาวบ้านจำนวนมาก ด้วยเมตตาธรรม จึงได้คิดริเริ่มหาทางแก้ปัญหาความอยากของประชาชน โดยการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรเพื่อให้ประชาชนได้พึ่งพาอาศัยอุปโภค และบริโภค สามารถพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในระดับหนึ่ง และทำให้ท่านได้รับการเคารพและศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่ท่านได้นำพระพุทธศาสนา ตอบแทนเพื่อสังคมอย่างแท้จริง

แนวแนวพุทธศาสนาเพื่อสังคม

คำว่า “พุทธศาสนาเพื่อสังคม” ภาษาอังกฤษคือ “engaged Buddhism” นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับตามที่ศาสตราจารย์เคนเนธ คราฟท์ (Prof. Kenneth Kraft) นักวิชาการด้าน engaged Buddhism คนสำคัญอีกท่านหนึ่งระบุว่าผู้ที่ใช้คำ ๆ นี้เป็นคนแรกคือท่านติช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) พระภิกษุในพระพุทธศาสนานิกายเซนชาวเวียดนาม (Kenneth Kraft, 1992) มีความหมายครอบคลุมแนวคิดที่มีกลิ่นไอแบบพระสงฆ์เวียดนาม 3 ประการ ได้แก่ ความตระหนักรู้อย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การรับใช้ / บริการสังคม และปฏิบัติการทางสังคม คำว่า “socially engaged Buddhism” มีนักวิชาการทางพุทธศาสนาหลายท่านได้ศึกษาวิเคราะห์ความหมายแบ่งออกเป็น 2 แนวทางด้วยกัน

แนวทางแรก มีความเห็นว่า คำว่า “socially engaged Buddhism” มาจากคำในภาษาฝรั่งเศสว่า “engage” (อ่านว่า “อังกาเย”) และ “l’engagement” (อ่านว่า “เลอ อังกาเยมัง”) และโดยแท้จริงแล้วท่านติช นัท ฮันห์ เลือกใช้คำ ๆ นี้ เพื่อต้องการให้ครอบคลุมแนวคิดแบบเวียดนาม 3 ประการ ได้แก่

1. “ความตระหนักรู้อย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน”
2. “การรับใช้ / บริการสังคม” และ
3. “ปฏิบัติการทางสังคม”

แนวทางที่สอง ในขณะที่แนวทางที่ 2 เห็นว่า ตัวอักษรจีนที่ท่านติช นัท ฮันห์ ใช้เพื่อสื่อความหมายถึงคำว่า “engaged Buddhism” ตั้งแต่แรกนั้นคือคำว่า หยุ ซื่อ ฟวอ เจี้ยว ซึ่งประกอบด้วยตัวอักษร 4 ตัว ได้แก่ หยุ แปลว่า “เข้าสู่” ซื่อ แปลว่า “โลก”, ฟวอ แปลว่า “พระพุทธเจ้า” หรือ “พระ” หรือ “พระพุทธศาสนา” เจี้ยว แปลว่า “คำสอน” เมื่อนำรวมกันแล้วแปลโดยสาระได้ว่า “พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางโลก” การที่ท่านนัท ฮันห์ ได้อธิบายเอาไว้ว่า “Engaged Buddhism” คือ “พระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันและทุกขณะ” ท่านชี้ว่าคนทั่วไปเมื่อได้ยินคำว่า “Engaged Buddhism” มักจะคิดถึงการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน หรือการเดินขบวน เป็นต้น แต่ความจริงแล้วนั้นไม่ใช่องค์ประกอบพื้นฐานของ “Engaged Buddhism” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปฏิบัติธรรมเท่านั้น เพราะแท้ที่จริงนั้น “องค์ประกอบพื้นฐานคือมีการปฏิบัติธรรมอยู่ในทุก ๆ

ขณะของชีวิตประจำวัน” เป็นการใส่ใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” ในขอบเขตของร่างกาย จิตใจ และสภาวะแวดล้อม กล่าวอีกอย่างก็คือ Engaged Buddhism เป็นการตอบสนองต่อกายสังขาร จิตตสังขาร และ “กายภาพสังขาร” คำอธิบายของท่านในลักษณะนี้ดูเหมือนจะให้น้ำหนักความสำคัญไปที่ความตระหนักรู้ มากกว่าการรับใช้/บริการสังคมและปฏิบัติการทางสังคม และอาจทำให้เกิดความเข้าใจต่อไปได้ว่า ความตระหนักรู้นี้เองที่เป็นนัยสำคัญบ่งชี้ถึงความเป็น Engaged Buddhism

โดยสาระแล้วแนวคิดเรื่อง “การตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน” ของท่านนัทธันท์ นั้น ก็คือหลักสติปัฏฐานหรือสมาธินั่นเอง แต่สิ่งที่ลืมไม่ได้คือ เมื่อกล่าวตามหลักการของสติปัฏฐาน 4 แล้ว ในขณะปฏิบัตินั้น จะต้องมียุทธวิธีอื่นประกอบร่วมกับสติด้วย ดังที่ข้อความในมหาสติปัฏฐานสูตรระบุว่า “มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ” (อาตปปี สัมปชาโน สติมา) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เนื่องจากความตระหนักรู้อย่างแท้จริงอันเป็น “สภาวะของจิต” หรือเป็น “คุณลักษณะ” ของจิตซึ่งเป็นนามธรรมอยู่ภายในนั้น มีสัมมาวายามะเป็นตัวผลักดันสำคัญ ย่อมจะนำไปสู่พฤติกรรมทางกายและวาจาในเชิงสร้างสรรค์ที่เป็น “สภาพปรากฏ” เห็นเป็นรูปธรรมภายนอก เนื่องจากสัมมาวายามะมีลักษณะสำคัญคือมีความไม่รู้จักพอในการสร้างความดีและสิ่งที่ดีด้วยความเพียรพยายามอย่างไม่ท้อถอย หมายความว่า หากเป็นไปตามหลักการดังกล่าว เมื่อมีความตระหนักรู้อย่างแท้จริงแล้วก็ต้องเกิดสภาพจิตที่มีความต้องการลงมือกระทำสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นเสมอ และนั่นย่อมนำไปสู่การลงมือกระทำหรือปฏิบัติจริง กล่าวคือ มีการรับใช้ บริการสังคม และหรือปฏิบัติการทางสังคมตามมาอย่างอัตโนมัติ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าการรับใช้ บริการสังคม และหรือปฏิบัติการทางสังคมเป็นผลโดยตรงจากความตระหนักรู้อย่างแท้จริงนั่นเอง

โดยสรุปแล้ว ความตระหนักรู้จึงเป็นเงื่อนไขชนิดจำเป็นหรือเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้ แต่ไม่ใช่เงื่อนไขชนิดเพียงพอหรือเงื่อนไขสนับสนุนของความเป็น engaged Buddhism ไม่เพียงเท่านั้น หากเราถือตามข้อเสนอของ ควิน ที่ว่าแนวคิด Engaged Buddhism เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะที่ไม่เคยมีมาก่อน Engaged Buddhism ย่อมจะต้องมีความแตกต่างจากพระพุทธศาสนาในแนวทางอื่น ๆ ดังนั้นเมื่อนำแนวคิด 3 ประการของ Engaged Buddhism มาพิจารณาอีกครั้ง จะพบว่า นัยสำคัญที่คำว่า “Socially engaged Buddhism” ต้องการบ่งชี้เป็นพิเศษน่าจะอยู่ที่แนวคิดเรื่อง “ปฏิบัติการทางสังคม” มากกว่าอีก 2 แนวคิด

ทั้งนี้เนื่องจากหลักสติปัฏฐานนั้นถือเป็นหลักการปฏิบัติสำคัญที่พระพุทธศาสนาทุกนิกายยึดถือร่วมกันอยู่แล้ว ส่วนแนวคิดเรื่อง “การรับใช้ บริการสังคม” ยังไม่อาจถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนได้ เพราะว่าไม่ใช่การรับใช้ บริการสังคมทุกรูปแบบที่จัดว่าเป็น Engaged

Buddhism เนื่องจากขบวนการ Engaged Buddhism โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นอิสระ นั่นคือ ไม่ถูกควบคุมหรือแม้แต่สนับสนุนโดยรัฐ อำนาจทุน หรือโครงสร้างอำนาจอื่น ๆ (Charles S, Prebish and Damien Keown, 2006) ดังนั้นงานรับใช้บริการสังคมที่ทำตามนโยบายรัฐโดยส่วนใหญ่ จึงไม่อาจจัดว่าเป็นแนวคิด Engaged Buddhism เนื่องจากมีลักษณะเชิงรับ (passive) ไม่ใช่เชิงรุก (active) ที่หมายถึงมีลักษณะกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เป็นความสมัครใจมากกว่าถูกบังคับหรือรับคำสั่งมา มีความแข็งขันเอาการเอางาน ในการดำเนินการต่าง ๆ ดังนั้น แนวคิดทั้ง 2 จึงไม่ใช่ตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของ engaged Buddhism แต่อย่างใด แนวคิดที่เป็น “นัยสำคัญ” ที่แท้จริงของ Engaged Buddhism ได้แก่ แนวคิดเรื่อง “ปฏิบัติการทางสังคม” ผู้เขียนคิดว่าข้อสรุปนี้เป็นข้อสรุปที่ตรงกับความเห็นของทั้งนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และผู้ปฏิบัติที่ยึดถือแนวทาง Engaged Buddhism ตัวอย่างนักวิชาการได้แก่ แซลลี่ คิง ที่ให้นิยามของ Engaged Buddhism ไว้ว่า “รูปแบบร่วมสมัยของพระพุทธศาสนาในลักษณะที่มีปฏิบัติการทางสังคมและการเมือง” หรือ ดักลาส เอ็ม. แพตต์เกท ที่ระบุตรง ๆ ว่า Engaged Buddhism คือรูปแบบปฏิบัติการทางสังคมแบบพุทธ ส่วนด้านผู้ปฏิบัติ เช่น วิศวาปานิ สมาชิกของ Friends of the Western Buddhist Order (FWBO) ที่กล่าวว่า Engaged Buddhism คือ พระพุทธศาสนา “ซึ่งประสานคุณค่าของการมองกลับสู่ภายในจิตใจ กับคุณค่าของปฏิบัติการทางสังคมอย่างชัดเจน” นั่นเอง ซึ่งต่อมาแนวคิดนี้ได้ถูกเผยแพร่ไปสู่สังคมในวงกว้างมากขึ้น และถือว่าเป็นแนวคิดที่นำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการปฏิรูปแนวทางพระพุทธศาสนาแบบใหม่โดยใช้การปฏิบัติธรรมทุกขณะจิตไปพร้อมกับการให้บริการสังคมด้วยความเสียสละ และใช้การปฏิบัติการทางสังคมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลวงพ่อกุศลพุทธทาสที่ว่าการทำงานคือการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนคตินิยามใหม่ว่า การปฏิบัติธรรมไม่ใช่การอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือไม่ประกอบกิจกรรมใด ๆ แต่เป็นช่วงเวลาที่ได้ฝึกจิตไปพร้อม ๆ กับการสร้างประโยชน์แก่สังคมด้วย ดังนั้น พุทธศาสนาเพื่อสังคมจึงไม่ได้ละเลยการปฏิบัติธรรมเพื่อบูชาบริการสังคมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการปฏิบัติธรรมไปในขณะเดียวกัน ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติการและสังคม

บทบาทพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ

1. การสร้างเขื่อน

พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ วัดเขาตะเกาะอูตมสมพร บ้านหัวหนอง ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เมื่อ พ.ศ. 2523 ขณะที่ท่านนั่งปฏิบัติธรรมอยู่ ณ วัดเขาตะเกาะอูตมพร ประชาชนชาวหนองบัวระเหว ได้รับความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค ท่านจึงคิดพัฒนาแหล่งน้ำ ลำเชียงทา เป็นแหล่ง

น้ำที่ไหลผ่านลงสู่แม่น้ำชี ว่าน่าจะมีแหล่งการเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อประโยชน์ของชาวชุมชนหนองบัวระเหวและชุมชนใกล้เคียง โดยได้นำพระภิกษุ ลูกศิษย์ และชาวบ้านร่วมกันก่อสร้างเขื่อนดินด้วยงบประมาณอันน้อยนิดของผู้มีจิตศรัทธาบริจาคและงบประมาณของทางราชการที่สนับสนุน ทำให้ประชาชนในอำเภอบ้านเขว้า อำเภอหนองบัวระเหว และอำเภอเมืองชัยภูมิ ทั้ง 3 อำเภอ ได้มีแหล่งน้ำใช้ทางการเกษตรกรรม ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่เห็นประโยชน์แก่ประชาชน โดยเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ งานสาธารณะสงเคราะห์จากการสร้างเขื่อน ท่านเป็นพระนักปฏิบัติ นักพัฒนา นอกจากการสร้างเขื่อนแล้วยังได้สร้างถนน และฝายกักเก็บน้ำ 2 แห่ง ซึ่งถือว่าเป็นทำประโยชน์ด้านสาธารณะสงเคราะห์เพื่อสังคมโดยแท้จริง ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนของประชาชนทั่วไป เพิ่มรายได้แก่ชาวบ้านในการขายสินค้าเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นแหล่งอาหารในการทำมาหากินของชาวบ้านใกล้เคียง และทางรัฐได้ใช้น้ำในเขื่อนผันเปลี่ยนเป็นน้ำประปาแจกจ่ายให้ประชาชนในเขตพื้นที่ในเมือง

พระครูสุวิมลภาวนาคุณ เจ้าอาวาสวัดเขาตะเงาะอุดมสมพร กล่าวว่า การที่ท่านได้ทำหน้าที่ผู้ให้การสงเคราะห์ เพราะได้รับการอาราธนาจากพระสงฆ์และชาวพุทธ ซึ่งมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยพันธกิจของพุทธศาสนาเพื่อสังคมเขาตะเงาะอุดมสมพรมีดังนี้

1. พันธกิจสำหรับเด็ก เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ช่วยแนะนำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของชาติให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ ยิ่งโดยเฉพาะเด็กเล็ก และเยาวชน ท่านเป็นผู้ให้ เป็นผู้สร้าง เป็นผู้พัฒนา เป็นผู้ส่งเสริม

2. พันธกิจสำหรับครู คือ มีแนวความคิดที่จะให้ครูนั้นได้ทำหน้าที่เหมือนเป็นแม่ของเด็กจริง ๆ เสียสละเป็นประการสำคัญ ให้กำลังใจแก่คุณครู เมื่อมีกิจกรรมเข้าร่วม ให้รักงานเหมือนรักตัวเอง เน้นให้มองไปที่จุดมุ่งหมายสูงสุดคือพัฒนาผู้เรียนให้เจริญก้าวหน้า ขยันศึกษาเล่าเรียน ห่างไกลอบายมุข เป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม ได้อย่างมีคุณภาพและส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีภาษาอังกฤษ และภาษากลุ่มประเทศอาเซียน เป็นต้น

3. พันธกิจสำหรับวัด เน้นอยู่ 5 ประการใหญ่ๆ ได้แก่ ศึกษา ปฏิบัติ สัมผัสผลเผยแผ่ แก้ไข ซึ่งสามารถแยกออกได้ คือ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาสูงทั้งทางโลกและทางธรรม ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรม สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม พัฒนาวัดให้สะอาด มีระเบียบเรียบร้อย สวยงาม และปรับภูมิทัศน์ให้ร่มรื่นเหมาะแก่การเจริญสมณธรรม ทำวัดให้พร้อมที่จะต้อนรับญาติโยมที่เข้ามาทำบุญ ในทุก ๆ ประเภท

4. พันธกิจสำหรับประชาชน ส่งเสริมสนับสนุน ให้ชาวบ้านใช้ชีวิตเน้น ประโยชน์สูงสุดประหยัดสุด และปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ทำลายความเห็นแก่ตัว รู้รักสามัคคี เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ประสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ชาวบ้านมีความเคารพและยอมรับเอาแนวนโยบายของหลวงพ่อ เน้นประเพณีที่เรียบง่าย ไม่มี มหรสพ ไม่มีเหล้าในงานบุญ ท่านให้ออกาส ให้ความอบอุ่น ให้แนวทางดำเนินชีวิตที่สุจริต สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการสร้างเด็กให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ คือ มีความรู้คู่คุณธรรม อดทน ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญู รู้วินัย ห่วงไกลอบายมุข

2. รูปแบบพุทธศาสนาเพื่อสังคมวัดเขาตะเงาะอุดมสมพร

รูปแบบพุทธศาสนาเพื่อสังคมวัดเขาตะเงาะอุดมสมพร 3 รูปแบบ ได้แก่

2.1 ด้านการปฏิบัติธรรม นำปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่วัดตลอดปี ให้ คำแนะนำ แสดงธรรม บรรยายธรรม ตลอดทั้งการช่วยเหลือด้านความรู้สึก ทั้งเป็นที่ปรึกษา ให้ความอบอุ่น ให้ความไว้วางใจ และเยียวยาความรู้สึกเมื่อเกิดการสูญเสียบุคคลผู้เป็นที่รัก เช่น บิดา มารดา ญาติๆ เป็นต้น ที่เสียชีวิตลง ด้วยการร่วมเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพ

2.2 ด้านสติปัญญา การให้การศึกษา และให้ความรู้ด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการ ให้สติปัญญาทางธรรมด้วย การฝึกหัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเน้นให้เยาวชนได้เข้าวัดฟังธรรม กับผู้ปกครอง รวมทั้งจัดกระบวนการพัฒนาเยาวชนปัญญา รวมทั้งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วย

2.3 ด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม การฝึกให้รู้จักการดูแลสุขภาพร่างกาย ให้สมบูรณ์แข็งแรง ด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ ให้รู้จักเลือกทาน อาหารที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต เน้นการปลูกพืชผักปลอดสารพิษกินเองภายในกลุ่ม ส่งเสริม ทักษะในการปรับปรุงบุคลิกภาพ กิริยามารยาท การปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมและ เทคโนโลยี รวมทั้งทักษะการพัฒนาชีวิตด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเน้นใช้หลักธรรมการพึ่งพาตนเอง เป็นสำคัญ พึ่งตนเองได้แล้ว และยังต้องทำตนเองให้เป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ด้วย

สรุป

บทบาทพระสงฆ์ของวัดเขาตะเงาะอุดมสมพร มีทั้งบทบาทเชิงสังคมสงเคราะห์ทาง กายภาพ อารมณ์ สังคม สุขภาพ สติปัญญาและทักษะชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่เด็กเล็ก นักเรียน พระภิกษุ สามเณร รวมทั้งชาวบ้านทุกคน ที่มุ่งไปที่การช่วยเหลือเด็กให้สามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้ และมุ่งไปที่ให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กได้ เช่น ไม่ติดอบายมุข งาน บุญประเพณีปลอดเหล้า และธรรมาศลุต ละ เลิก อบายมุข ทำให้วัดเขาตะเงาะอุดมสมพรเป็นที่ ยอมรับของสังคมในด้านคุณธรรม ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามเณรและเด็กที่ในความอุปถัมภ์

ของวัดมีพฤติกรรมที่เหมาะสม อยู่ในระเบียบวินัย และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่มีคดีความหรืออาชญากรรมร้ายแรง นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีสัมมาคารวะ ความกตัญญู ความละเอียดต่อการทำชั่วและเกรงกลัวต่อการทำบาป ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตากรุณา และด้านการสร้างทายาทผู้ที่บรรพชาและอุปสมบทแล้วยังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี โท และเอก รวมทั้งการศึกษภาษาบาลี ก็มีเรียนเปรียญธรรม 9 ประโยคก็มี ปัจจุบันมีหลายรูปที่ทางวัดได้ไปศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีแล้วกลับมาเป็นครูสอนที่เดิม พุทธศาสนาเพื่อสังคมของวัดที่เริ่มต้นจากการสงเคราะห์ และทำให้อุปถัมภ์ต่อพฤติกรรมของสามเณรและเด็ก โดยมีคุณลักษณะที่โดดเด่นด้านการศึกษา คุณธรรม และเป็น ศาสนทายาท เพื่อช่วยสืบอายุของพระพุทธศาสนาได้อีกต่อไปเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ กรณีพระครูสุวิมลภาวนาคณนี้ ถือได้ว่าท่านเป็นผู้มีบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ในเรื่องของแหล่งนำโดยการสร้างเชื่อเป็นที่ยึดอย่างกว้างขวาง และด้านการส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แต่ควรมีรูปแบบและการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำนั้นสามารถเชื่อมกับแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิและแผนพัฒนาประเทศในระยะยาวด้วย จึงจะทำให้การสร้างเชื่อและการส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับส่วนงานราชการ สถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2545). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Charles S, Prebish and Damien Keown. (2006). *Introducing Buddhism*. London and New York: Rutledge Curzon.
- Kenneth Kraft. (1992). *Prospects of a Socially Engaged Buddhism*. New York: University of New York Press.